

Сиво осенчене делове песме, не морате да читате

Подиже се Црнојевић Иво,
те отиде преко мора сиња,
и понесе три товара блага
да он проси лијепу ђевојку
за Максима, за сина својега,
милу шћерцу дужда од Млетака
Иво проси, дужде се поноси;
но се Иво оканити неће,
снаху проси три пуне године,
снаху проси, а просипље благо.
Ја кад Иван благо похарчио,
Латини му дадоше ђевојку,
ђевојачки прстен прифатише.
Пријатељи свадбу устоваше:
свадбу кажу у години првој,
док отиде здраво до Жабљака,
и роди му вино и вшеница,
и сакупи хиљаду сватова.
Ја кад тако свадбу уредише,
земан дође те ти дому пође.
а прати га нови пријатељу,
пријатељу дужде од Млетака,
и прате га два дуждева сина,
и прати га стотина Латина.
Но иштети Иван на походу:
иде мудро, проговори лудо,
рече дужду, нову пријатељу:
"Пријатељу, дужде од Млетака,
чекај мене с хиљаду сватова,
од хиљаде мање бити неће,
чини ми се хоће бити више;
кад пријеђем море у то поље,
ти истури хиљаду Латина,
нек ми срету у пољу сватово:
неће бити љепшега јунака
у мојијех хиљаду сватова
ни у твојих хиљаду Латина
од Максима, од мојега сина,
сина мога, мила зета твога"
А то слуша дужде од Млетака,
два сокола, два дуждева сина,
и слушаше стотина Латина.
Мило било дужду од Млетака,
руке шири, те г' у лице љуби:
"Фала, пријо, на бесједи такој!
Кад ја стекох мила зета свога,
ком љепоте у хиљади нема,
вољећу га него око једно,
вољећу га нег' једнога сина;
ја ћу њему даре приправљати,
приправљати коње и соколе,
и ковати чекркли челенке,

Грб Ивана Црнојевића

Иван Црнојевић владао је
Зетом од 1465. до 1490.
године. Имао је три сина:
Ђурђа, Стефана и
Станишу. Ђурађ је био
ожењен Млечанком, а
пред крај живота прешао
је прво у Млетке, а онда у
Турску. Умро је у Малој
Азији. Други син Станиша
(у песми је то Максим)
прешао је у ислам и под
именом Скендербег био
је паша у Скадру.

дужд - титула државног
поглавара Млетачке
републике

устовати - уговорити

чекркли-челенка - сребрно
или златно перо на капи које
се окреће кад дува ветар

коласта аздија - скупоцен
огртак извезен „на кола“ (с
круговима) или извезен по
ободу

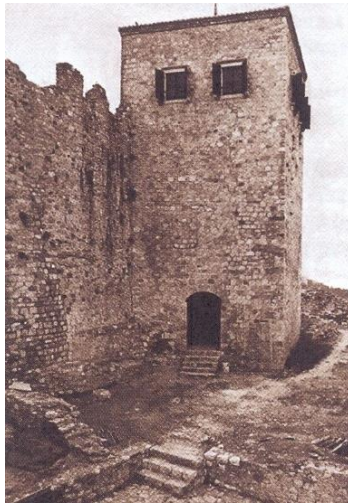
ђемија – лађа

сињани чардаци - мале куле
стражарнице

срчали-пенџер - стаклени
прозор

и резати коласте аздије,
нека носи, нека се поноси;
ако л' тако то не буде, пријо,
хоћеш доћи, ал' ћеш грдно проћи!
Отале ми Ива испратише
и на море воду натураше,
из ђемија њега истурише,
оде Иван здраво и весело.
Ја кад био под бијели Жабљак,
виђе Иван своје б'јеле дворе:
бијели се у висину кула.
на ћошета сињани чардаци,
а сјају му срчали пенџери,
виђе Иван, па се ужелио,
Ждрала коља фати бакрачлијом,
а притегну ђемом од челика,
но му Ждрале ситно подиграва.
Нитко први њега не угледа,
угледа га вијерна љубовца
с биле куле на срчали пенџер;
како виђе, позна господара
и под њиме од мегдана Ждрала;
па потрча низ високу кулу,
па потрча. а из грла викну,
викну слуге, набрекну слушкиње:
"А ви, слуге, пољу похитајте,
те сретите пољем господара!
Бре, слушкиње. бришите авлије!
А ће си ми, дијете Максиме?
Ну похитај пред капију нашу,
ето, сине, мила баба твога,
баба твога, господара мога,
јаше коња сјетно и весело,
чини ми се снаху ј' испросио".
Но Ивану слуге похитале,
те у пољу сретош' господара.
а Ивану љуба потрчала,
целива га у скут и у руку,
отпаса му свијетло оружје,
па оружје грли у наруче,
у наручу носи на чардаке;
вјерне слуге коње прифатише;
ал' ето ти дијете - Максима,
сребрн столак носи у наруче,
у сто сједе Црнојевић Иво,
да с' одмори, да му чизме скину.
Како сједе у сребрна стола,
очи му се одмах отимаше,
те Максима погледује сина.
Та да видиш јада изненада!
Давно Иван дворе оставио
просит снаху три године дана,

прати књигу милој шћери мојој,
 шћери мојој, а тој снаси твојој:
 да се твоја снаха преудаје,
 да ми слику тражи према себи,
 а ти рђу тражи према тебе".
 Ја кад виђе Црнојевић Иво,
 књигу учи, а љуто се мучи.
 Код њега се нитко не придеси,
 не придеси мудрога јунака,
 ком би своје дерте исказао,
 но од дерта погледује љубу:
 "Љубо моја, ну ме сјетуј саде:
 Ал' ћу снаси књигу оправити,
 да се наша снаха преудаје;
 ал' ћу слати, али слати нећу?"
 Женска страна мудро проговара:
 "Господару, Црнојевић-Иво,
 ког су љубе досле сјетовале,
 кога досле, кога ли ћ' одселе,
 с дугом косом, а памећу кратког
 Ал' ти хоћу ријеч проговорит:
 од бога је велика гриота,
 а од људи зазор и срамота,
 ђевојачку срећу затомити
 и у њену роду узаптити.
 Послушај ме, драги господаре!
 Од шта си се данас препануо?
 Ако су га красте иштетиле,
 ако бидну главни пријатељи,
 за то ријеч проговорит неће:
 свак се боји муке и невоље.
 Господару, још бесједим тебе:
 ако с' кавге преко мора бојиш,
 имаш данас пуну кулу блага,
 у подруме трољетнога вина,
 у амбаре бијеле вшенице:
 имаш на што свате покупити.
 Рекао си хиљаду сватова,
 данас купи и хиљаде двије,
 по избору коње и јунаке.
 Ја кад виде тамо у Латина,
 прегледају силу и сватове,
 да је Максим слијепо дијете,
 не смију ти кавгу приметити.
 Купи свате те води ђевојку,
 господаре, више не премишљај!"
 Грохотом се Иван насмијао,
 књигу пише, даде татарину,
 те је прати дужду од Млетака:
 "Пријатељу, дужде од Млетака,
 ну ослушкуј и ноћи и дневи,
 запалићу на граду топове,
 запалићу тридесет топова,

Улицы, кула Балшића, XV век

дерт - брига, жалост

затомити - упропастити

узаптити - затворити

амбар - остава за жито

татарин - гласноша, гласник,
писмоноша

ђемија - лађа, брод

јазичија - писар

инокосан - сам

па запалит Крња и Зеленка,
 нека оде јака под облаке;
 пријатељу, часа не почаси,
 но ми прати низ море ђемије,
 да ми сретеш на мору сватове"
 А кад Иво књигу оправиио,
 он призивље к себи јазичију,
 па довати један табак књиге,
 искидаше књигу на комате,
 па пустише по књизи јазију,
 те позивље кићене сватове.
 Прву кљигу Иван оправиио.
 прати књигу Бару и Улћињу
 ка Милоша Обренбеговића:
 "О Милошу Обренбеговићу,
 позивљем те у моје сватове.
 стари свате, да си пред сватове:
 но ми немој инокосак поћи,
 купи свата што гођ можеш веће,
 нек се знаду свати старосватски".
 Другу Иван књигу оправиио
 покрај мора ломној Гори Црној
 на сестрића Јован-капетана:
 "Бре сестрићу, Јован-капетане.
 виђи књигу, часа не почаси,
 позивље те ујак у сватове,
 да си ђевер уз танку Латинку.
 ти, сестрићу, Јован-капетане:
 но ми немој инокосан поћи,
 купи свате ломну Гору Црну,
 Гору Црну и Бјелопавлиће,
 нека биде барем пет стотина,
 пет стотина ђеверскијех свата,
 нек је фала и мене и тебе.
 Кад сакупиш кићене сватове,
 ти, сестрићу, да си под Жабљака,
 под Жабљака у поље широко".
 Трећу Иван ситну књигу пише
 ломну Кучу и Братоножићу
 на војводу Ликовић-Илију:
 "О Илија брдској земљи главо,
 виђи књигу, не почаси часа,
 ти војводи, да си у сватове
 под Жабљака у широко поље;
 но, војводи, не поћ' инокосан,
 поведи ми листом Брђанију".
 А четврту књигу оправиио,
 прати књигу у Дрекаловиће
 на Милића Шереметовића:
 "Бре, Милићу Шереметовићу,
 купи свате све Дрекаловиће,
 викни ђецу све Васојевиће,
 крени ђецу до зелена Лима;

што је веће, то је боље за те".
Пету Иван књигу оправдио,
прати књигу варош-Подгорици,
Подгорици, бутун породици,
на рођака главнога јунака,
на сокола Кујунџића Ђура:
"Ти, соколе, Ђуро Кујунџићу,
виђи књигу, не почаси часа,
но ти купи кићене сватове,
купи браћу све Подгоричане,
па ођени коње и јунаке:
удри коњма седла османлије,
и злаћене рате до копита,
а на прси сјајна силембета,
нек' с' јуначки коњи окићени;
на јунаке дибу и кадифу
и црвену чоху сајалију,
што од воде чоха црвенија,
а од сунца чоха руменија,
а на главе калпак и челенке,
на јунаке меневиш долама,
а на ноге ковче и чакшире;
нек су наша ђеца окићена,
нек су наша ђеца ођевена
са онијем рухом господскијем,
да сватове моје зачините,
да љепоте ни тог руха нема,
да им нема лица ни облика
у сву српску земљу и латинску.
Латини се хоће зачудити
а ономе српском одијелу,
у Латина свашта на свијету,
они могу сребро поковати,
поковати и сребро и злато,
сајалију чоху порезати;
не могу се довити Латини
господскоме на образу лицу,
и господском оку јуначкоме,
што су ђеца ти Подгоричани".
Пету књигу Ђуру оправдио,
и по књигам' позвао сватове,
а Жабљака и без књиге зовну,
и Жабљака и око Жабљака.
Ја да можеш оком погледати
н ушима јеку послушати,
кад се ситне књиге растурише
од тог мора до зелена Лима,
те пођоше српске поглавице
и војводе, што су за сватове,
и делије све главни јунаци!
Кад виђеше старци и тежаци,
потурише рала и волове,
све се на јад сломи у сватове

Медаљон војводе Ивана
Црнојевића

бутун - цео, сав

седло османлија - турско
седло

рат (рахт) - коњски накит и
опрема

силембе - појас, каиш на
грудима оседланог коња

диба - свилена тканина
проткана златом

кадифа – сомот

чоха сајалија - врста одличне
чохе

калпак - висока капа
опшивена крзном

челенка - сребрно или златно
перо за калпаком

меневиш долама - дуг,
љубичаст огртач, одећа преко
које се опасује појас

делија - војник,
коњаник, јунак

чадор – шатор

цигли - једини

назорице - пратећи издалека

шуркулија - шала

у широко поље под Жабљака;
а чобани стада оставише,
девет стада оста на једноме,
све се сломи у широко поље
господару јутрос на весеље;
од Жабљака до воде Цетиње
све широко поље притискоше:
коњ до коња, јунак до јунака,
бојна копља како чарна гора,
а барјаци како и облаци,
разапе се чадор до чадора,
под чадоре красне поглавице:
дан данише пак и заноћише.
Но да видиш јутру на уранку:
прије данка и јаснога сунца
подрнила једна поглавица,
што је једној земљи старјешина,
по имену Јован-капетане,
што бијаше ђевер уз ђевојку,
подранио, поље оставио,
и у поље кићене сватове,
а дошао граду на бедене,
нико с њиме није полазио,
с господаром цигле двије слуге,
двије слуге иду назорице,
а господар с њима не бесједи,
но је чело грдно намрдио,
а пониско брке објесио,
мрки брци пали на рамена;
он ми шета граду по бедену,
прегледује на граду топове,
прегледује своју госпоштину,
прегледује, брате, царевину,
највише се очи отимаху
на кићене у пољу сватове:
није шала, није шуркулија,
од Жабљака до Цетиње воде
ударен је чадор до чадора,
коњ до коња, јунак до јунака,
бојна копља како гора чарна,
а барјаци како и облаци.
Тако Јован бјеше уранио,
те он шета граду по бедену,
а виђе га Црнојевић Иво,
па Ивану врло мучно било,
на јутру му назва добро јутро:
"Добро јутро, Јован-капетане!
Што с' сестрићу, јутрос уранио?
Што с' у пољу чадор оставио,
и у пољу кићене сватове?
Што ли си се, сине, намрдио?
У образ си сјетно невесело:
каж' ујаку јутрос на уранку!"

Проговара Јован-капетане:
"Прођи ме се, мој ујаче Иво!
Коју бих ти ријеч бесједио,
ти ми ријеч послушати нећеш:
а кад би ме, ујо, послушао,
да отвориш те подруме твоје,
да даш доста изобила вина,
да напојиш у пољу сватове,
па да пустиш те хитре телале,
нек телали кроз сватове викну,
нек сватови сваки дому иде.
Ну растури то весеље твоје,
мој ујаче, Црнојевић-Иво!
Е смо нашу земљу опустили,
сломила се земља у сватове,
оста земља пушта на крајини.
зешља наша страшна од Турака.
од Турака преко воде сиње.
Мој ујаче, Црнојевић-Иво,
и прије су вођене ђевојке.
И прије су момци ожењени,
и прије су весеља бивала
у свој земљи у свој краљевини;
твога јада није није било.
да подигнеш земљу у сватове!
А далеко кости занијети
браћи нашој преко мора сиња.
преко мора четр'ест конака,
ђе нам тамо своје вјере нема.
нит' имамо красна пријатеља,
но је нама, белћи, земља жедна.
па кад виде преко мора сиља,
када виде све српске јунаке,
ја се бојим кавге међу браћом,
може јада бити на весељу.
Мој ујаче, Црнојевић-Иво,
да ја тебе једне јаде кажем:
синоћ пољу легох под чадором,
допадоше двије моје слуге,
на перо ме ћурком покриваше
и господско лице завијаше;
очи склопих, грдан санак виђех,
грдан санак, да га бог убије!
Ђе у сану гледам на небеса,
на небу се, ујо, наоблачи,
па се облак небом окреташе,
облак дође баш више Жабљака,
више твога поносита града,
од облака пукоше громови,
гром удари тебе у Жабљака,
баш у твоју красну краљевину,
у двореве твоју постојбину;
Жабљака ти огањ оборио

Цетињски октоих, прва књига
штампана ћирилицом у
штампарији на Цетињу

издобила - изобила, обилно

телал - гласник

белћи - зацело

На перо ме ћурком
покриваше - покриваше ме
крајевима ћурка (кожуха,
бунде)

биљега (белега) -
овде значи предзнак

карати - грдити

оповиђети - скренути пажњу

руга - подсмех, поруга

Грб Ивана Црнојевића на
каменој плочи, Цетињски
манастир

и најдоњи камен растурио;
што бијаше један ћошак бијел,
ћошак паде на Максима твога,
под ћошком му ништа не бијаше,
испод ћошка здраво изишао. -
Мој ујаче, Црнојевић-Иво,
не смијем ти санак исказати,
тек ако је сану вјеровати,
вјеровати сану и биљези,
да ти, ујо, хоћу погинути,
погинути у твоје сватове,
јал' погинут, јали рана допаст.
Мој ујаче, да од бога нађеш!
Ако мене штогод биде тамо,
каква мука у весељу твоме,
јал' погинем, јал' допаднем рана,
чекај, ујо, онда јаде грдне!
Ел' ја водим ђеце под барјаке
породице љута Црногорца,
под барјаке ђеце пет стотина:
ђе јаокнем, сви ће јаокнути,
ђе погинем, сви ће погинути.
Но ти с' молим јутрос на подранку
молим ти се, а љубим ти руку,
да растуриш у пољу сватове,
нек сватови сваки дому иде.
Прођ' с' ђевојке, да је бог убије!"
Кад то чуо Црнојевић Иво,
плану Иво како огањ живи,
те он кара сестрића Јована,
њега кара и љуто га куне:
"Зао санак, сестрићу Јоване,
Бог годдио и бог догодио,
на тебе се таки санак збио!
Кад га виђе, рашта оповиђе,
оповиђе јутрос на подранку,
кад сватови мисле да полазе? -
Мој сестрићу Јован-капетане,
сан је лажа, а бог је истина;
ружно си се главом наслонио,
а мучно си нешто помислио. -
Знаш, сестрићу, не знали те људи
доста ми је и муке и руге:
насмеја се сва господа наша,
а шапатам збори сиротиња,
ђе ми сједи снаха испрошена
и код баба и код старе мајке,
а ђе сједи за девет година.
Знаш, сестрићу. не знали те људи
да ћу тамо јунак погинути.
нећу моју снаху оставити
ни весеље јутрос растурити!

Но како си мене старјешина
и пошао ђевер уз ђевојку,
ну набрекни на камену граду,
ну набрекни, призиви тобџије,
нека топе пуне и напуне,
нек напуне тридесет топова:
па призиви старца Недијељка,
што му б'јела прошла појас брада
који чува топе баљемезе,
чува топе Крња и Зеленка,
а којијех у свој земљи није
у влашкијех седам краљевина,
у турскога Отмановић-цара -
ну призиви старца Недијељка.
нека топе пуни па препуни,
нека прида праха и олова,
нек подигне небу под облаке.
нека пукну стари баљемези;
хабер подај пољу у сватове,
нек се наша браћа ослободе,
нек одмакну коње од обале
од студене од воде Цетиње,
е се могу коњи покидати,
у Цетињу воду поскакати,
браћу нашу кићене сватове
изубаха ватити грозница:
ну објави и свој браћи кажи
да ће пући тридесет топова,
хоће пући Крњо и Зеленко.
Па закажи, мој мили сестрићу,
нек чауши у то поље викну,
нека крену из поља сватове,
ево ћемо преко мора сиња".
Послуша га Јован-капетане,
те привикну на граду тобџије,
и призива стара Недијељка,
напунише тридесет топова,
напунише Крња и Зеленка.
напунише, па их препунише,
придадоше праха и олова,
дигоше их небу под облаке,
па им живи огањ придадоше.
Да се можеш, брате, придесити
и ушима јеку послушати,
и очима сеир погледати,
ја кад пуче тридесет топова,
па кад пуче Крњо и Зеленко:
поље тутњи, а планина јечи,
Цетиња се вода успљускује,
попадале коњи на кољена,
а јунаци многи потрбушке;
није шала на граду топови,
није шала Крњо и Зеленко!

баљемез - топ великог
калибра

Топ, крај XIV века

влашки -
православни

изубуха – изненада

чауш - овде: сват који преноси
наредбе старога свата

сеир (сехир) - посматрање
нечег лепог и уживање у томе

далбулана - велики бубањ

гаирет - племенитост,
приврженост

ђемија - лађа, брод

сретаоштина - сретање,
излажење у сусрет

рахат учинити - постати
безбрижан, орасположити се

цилит - кратко копље;
истоимена игра у којој
коњаници бацају цилит,
копље

ђувеглија – младожења

Детаљ фреске из Пећке
патријаршије, XIV век

Чауш викну, куцну далбулана,
кренуше се из поља сватови.
отидоше и здраво и мирно.
Како који конак унапредак,
све гаирет бољи међу браћом.
Преходише поља и планине,
спустише се у приморје равно
у широко поље покрај мора.
те сватови поље притискоше,
угледаше у море ђемије.
пријатеље у сретаоштину;
сватови се рахат учинише
у широку пољу покрај мора:
ко имаше коња од мегдана,
окреће га по пољу цилита;
ко л' бекрија, нагиње чутуром.
те он пије оно рујно вино;
ко имаше грло поуздано,
попијева сватске поскочице:
међу њима Црнојевић Иво
јаше Ждрала коња од мегдана,
око њега два сокола сива:
с десне стране дијете Максима.
што је Максим красан ђувеглија,
на његову од мегдана вранцу:
а с лијеве Милош Обреновић
на дорату коњу од мегдана.
Иван гледа ђецу око себе,
гледа ђецу, паке проговара:
"Браћо моја, кићени сватови.
и ви, браћо, све војводе младе.
ја бих стио проговорит ријеч,
кад бисте ме, браћо, послушали.
Ми хоћемо преко мора сиња,
преко мора четр'ест конака,
а водимо мила сина мога,
сина мога хитра ђувеглију, -
ал' су њега красте нагрдиле,
и сина ми мука оборила,
грднијега у сватове нема;
а ја, браћо, јесам говорио
на просидби, кад снаху испросих
што доведем кићенијех свата.
и у Млетку што буде Латина,
да љепшега неће бит јунака
од Максима, од сина мојега;
јутрос, браћо. нема грднијега!
И ја сам се љуто раздертио,
да кад дођем нову пријатељу,
пријатељ ће мене застиђети,
и турити кавгу у сватове.
Него, браћо, кићени сватови,
десио се данас међу нама

главан јунак војвода Милошу,
та Милошу Обренбеговићу:
љепоте му у сватове нема,
ни ће бити тамо у Латина:
кад бисте ме, браћо, послушали,
да скинемо перје и челенку
са Максима, мила сина мога,
на Милоша Обренбеговића,
да Милоша зетом учинимо,
док ђевојку отуд изведемо".
Кад то чуше кићени сватови,
нема брата ни кићена свата,
нема брата, томе да кметује:
не смијаху кићени сватови.
ел је Максим крвничко кољено
могу њему жао начинити,
може неком главу укинути;
нема кмета да кметује томе.
Проговори војвода Милошу:
"О Иване, наша поглавице,
што дозвљеш и браћу сазивљеш
Но ми пружи десну твоју руку
и задај ми божу вјеру тврду
за Максима, за твојега сина,
да Максиму жао не учиниш.
на веселу ђе га сад потураш.
од мене ти божја вјера тврда:
лревешћу ти снаху преко мора
и без кавге и без муке какве:
тек, Иване, нећу те већели:
што год биде дара зетовскога,
да ми дара нитко не днјели".
Кад то зачу Црнојевић. Иво,
грохотом се, брате, осмјенуо:
"О Милошу, српска поглавице.
шта помињеш дара зетовскога?
Тврђа вјера, брате, од камена,
нитко т' дара дијелити неће;
преведи ми снаху преко мора,
доведи је у бијели Жабљак,
и ја ћу те, брате, даривати:
даћу тебе двије чизме блага,
и даћу ти моју купу златну,
која бере девет литар' вина,
што ј' од сува саливена злата:
и још ћу те, брате, даривати:
даћу тебе сурџу бедевину,
бедевину што ждријеби ждрале,
што ждријеби коње огњевите,
објесићу т' сабљу о појасу.
која ваља тридест ћеса блага".
И тако се браћа погодише,
и скидоше перје са Максима,

Музиканти, детаљ фреске из манастира Старог Нагоричина

кметовати - одлучивати,
оцењивати

крвничко кољено -
склон проливању крви, нагао,
жесток

тевећеди - напрасн«
бесциљно, без награ

брати - садржати

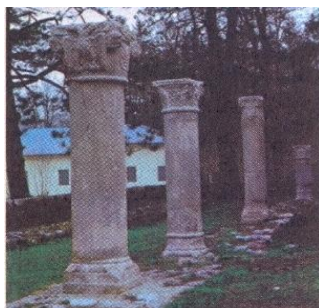
јандал - на страну

сеир учинити -
погледати, осмотри

адет - обичај, ред

хазур - спреман

балчак - држак (од сабље или
мача)

Остаци Цетиског манастира
који је подигао Иван Црнојевић

златно перје, чекркли челенку.
на Милоша Обренбеговића,
те Максима јандал оћушнуше,
а Милоша зетом учинише.
У то доба мору ударише,
у сиње се море навезоше.
Бог им даде и од бога срећа.
из мора се здраво извезоше
а под Млетке града ударише.
те млетачко поље притискоше.
На граду се отвори капија,
а навали и мушко и женско,
но да срету у пољу сватове.
да учине сеир од сватова
и да виде је л' истина тако,
да познају зета дуждевога.
је л' истина како људи кажу.
да м' љепоте у далеко нема,
у сватове ни пак у Латине.
Ласно зета познавати бјеше
по његову перју и челенци.
по његову стасу и образу.
Кад виђоше да ј' истина тако.
допадоше два дуждева сина
те среташе мила зета свога.
грле зета и отуд и отуд.
па га воде на танке чардаке,
а на конак свате растурише
по тројицу и по четворицу.
како ће им бити онајбоље.
Чудан адет бјеше у Латина,
свадбовати роду ђевојачком
и одморит коње и јунаке:
посићеше три-четири дана.
Кад четврто освануло јутро,
те пукоше на граду топови,
чауш викну, куцну далбулана.
нек су хазур кићени сватови.
зетман дође да ти дома поћу.
Сватови се на број искупише
у шарену камену капију.
затворена врата на капију.
затворена и пак заклопљена.
на капији четири целата:
два Арапа и два Латинина,
крваве им руке до рамена
и острице сабље до балчака.
сватови се мало препадоше:
но да видиш још повеће биде:
нема њима два најбоља друга.
нема друга војводе Милоша,
што су њега зетом учинили,
и нема им Латинке ђевојке.

а ђевојке око шта су дошли!
Ал' сватови мало причекаше,
стаде звека камена сокака,
стаде звека, стаде отуд дека,
ал' ето ти војводе Милоша
на његову од мегдана дору,
уоставља га ђемом од челика,
а довата мало бакрачлијом,
а доро му ситно подиграва,
те весело у дружину дође,
на јутру им назва добро јутро,
сва дружина једну ријеч кажу:
"Добро дође, дијете Максиме!"
За Милошем одмах пристадоше
двије шуре, зета пристигоше,
донијеше господскога дара,
да дарују зета код сватова.
Један шура - један пешкеш даје:
доведе му без биљеге вранца,
и на вранцу Латинку ђевојку,
но се пусник к земљи увијаше,
од чистога и сребра и злата,
у злату су коња опковали,
златни рати бију по копити.
а на прси дивна силембета;
и на руци сивога сокола,
те Максима зета дозиваше:
"На поклон ти коњиц и ђевојка,
и на коњу и сребро и злато,
и на поклон сива тица соко,
кад си тако виђен међу браћом".
А Милош се с коња поклањаше.
те лијепо дара приваташе.
Други шура сабљу донесо
саливену од сувога злата,
сабља ваља много била блата.
опаса је зету о појасу:
"Носи, зете, те ми се поноси!"
Ал' ето ти пунца и пунице. -
ја каква ли дара донијеше:
пунац носи калпак и челенку.
у челенци алем камен драги,
који сјаје како јарко сунце, -
погледати не да у јунака -
те Максима зета дозиваше:
"На поклон ти калпак и челенка"
Милош дара дивно приваташе.
А да видиш злосретне пунице!
Она носи од злата кошуљу,
која није кроз прсте предена.
ни у ситно брдо увођена,
ни на разбој она ударана,
но кошуља на прсте плетена,

дора (дорат) - коњ мркориђе
длаке

пешкеш – дар

пусник – проклетник

било (бело) благо - сребро,
сребрни новац

пунац – таст

пиница - таста

алем – дијамант

брдо - део у разбоју за ткање,
налик на чешаљ, кроз који се
провлачи основа и којим се
сабија потка

колијер (колир) - оковратник
кошуље

ложница - соба у којој се
спава

сагучити - згучити, савити,
скупити

хесап - рачун

бошчалук - дар увијен у
мараму (бошчу)

у колијер уплетена гуја,
а под грлом изведена глава,
баш се чини као да је жива
љута гуја (гуја ће га удрит!).
на глави јод алем камен драги,
каде иде момак са ђевојком,
у ложницу да не носи св'јеће,
нек свијетли алем камен драги. -
те Максима зета дозиваше:
"На поклон ти од злата кошуља."
Но се чуде кићени сватови,
но се чуде дару латинскоме.
Но да видиш дара изненада:
ал' ето ти старца Јездимира,
мила брата дужда од Млетака -
бијела му прошла појас брада,
на златну се штаку наслонио,
рони сузе низ господско лице,
рони сузе, и невоља му је:
седам жена мијенио био,
а од срца не имо порода,
па узео к себе синовицу,
синовицу, њему особницу,
меште кћери и меште синова,
пак се старцу саде ражалило,
ел је спрема преко мора сиња.
Неко чудо бјеше сагучио
и турио под пазухо своје,
а кад дође к браћи сватовима,
по имену зета дозиваше,
дозиваше, па га огрташе,
огрну га коластом аздијом,
саврх главе до зелене траве
покри зета и коња дората.
Ја каква је, јада допанула!
У јуначке очи ударила,
и причају и казују људи,
док изнутра удрио поставу,
отишло је тридест ћеса блага,
а с лица јој ни хесапа нема:
"На поклон ти коласта аздија,
које данас у свијету није
у нашега ни једнога краља,
ни ће бити у цара турскога;
носи, зете, те ми се поноси!"
Максим гледа јаде испријека,
испријека, али попријеко.
Ја кад тако зета дариваше,
на капиј' се отворише врата,
па стадоше слуге и слушкиње
на капију свате даривати:
о кољима везене јаглуке,
јунацима танке бошчалуке;

дариваше, пољу испратише,
на ђемије води натурише,
из ђемија здраво истурише;
отидоше здраво и весело.
Ја кад бише пољу под Жабљака,
ђено су се браћа састанула,
ђено ће се с јадом растанути,
но да видиш јаду започетка:
похитао дијете Максиме
на његову без биљега вранцу,
и скупио десетину друга,
хоће к својој на муштулук мајци.
А кад виђе војвода Милошу,
те дората коња подиграва,
а догна га близу до ђевера.
до ђевера Јован-капетана;
ђевојке се руком дофатио.
Ал' да видиш проклете ђевојке!
На очи јој златали мараме,
ријетке су - те кроз њих виђаше.
ја кад виђе коња и јунака,
превари се, занесе зе памет,
те устури златали мараме,
а открива очи обадвије.
а пружи му руке обадвије;
но ко виђе, чини с' не види.
виђе свекар Црнојевић Иво,
виђе свекар и зајад му било,
те Латинци снаси проговара:
"К себи руке, мила снахо моја,
к себе руке, обје ти отпале,
покри очи, обје ти испале!
Рашта гледаш на јунака туђа,
на Милоша Обренбеговића?
Но погледај, мила снахо моја.
го погледај пољем пред сватове:
штоно јунак на коњу вранчићу,
бојно копље носи у рукама,
златан сјаје на плећима штитак,
а красте му лице нагрдиле,
иза краста лице поцрњело,
оно ти је дијете Максиме;
а ја сам се тамо пофалио,
кад сам тебе у баба просио,
што гођ биде кићенијех свата,
да не биде љепшега јунака
од Максима, од сина мојега;
у том сам се, снахо, препануо,
Милоша смо зетом учинили,
и Милошу даре поклонили,
да преведе тебе преко мора
и без кавге и без муке наше".

ђемија – лађа, брод

Детаљ фреске из Пешке патријаршије

бабо - отац

јабана - странац,
туђин

Свадба у Каниџ Галилејској,
Никола Орфанс, Солун

Детаљ фреске из Пешке патријаршије

Кад јој рече, ка да посијече,
те под собом коња оставила,
напријед му ни крочити неће,
па Латинка свекру проговара:
"Мио свекре, Црнојевић-Иво,
Максиму су срећу изгубио,
како с' другог зетом учинио.
Рашта, свекре, да од бога нађеш?
Ако су га красте иштетиле,
ко је мудар и ко је паметан,
томе, свекре, ваља разумјети,
и свако може муке допанути;
ако су га красте нашарале,
здраве су му очи обадвије,
срце му је баш које је било;
ако л' си се, свекре, препануо,
ђе је Максим још танко дијете,
њега чеках за девет година,
њега чеках у бабову двору,
и још бих га за девет чекала
у Жабљаку, у вашем граду,
ником не бих образ застидила,
ни ја роду, ни ја дому моме.
Но ти, свекре, - богом ти се кунем
ја ти враћај благо са јабане,
са нашега војводе Милоша,
те удари на Максима твога,
јал' напријед ни крочити нећу,
баш да ћеш ми очи извадити".
Но се Иван љуто узмучио,
призва браћу и неке војводе:
"Браћо моја, - ако бога знате,
ну кметујте мене и Милошу
за нашега дара из Латина!"
Нема кмета ни добра јунака
ја који ће томе кметовати,
ел су биле руке уфатили,
и задали боју вјеру тврду
да му дара нитко не дијели,
но још Иван да га подарује.
Не могаше браћа да кметују,
ел се једном утврдило било.
Ја кад зачу војвода Милошу,
те пригони од мегдана дора,
а Ивану ријеч проговара:
"О Иване, наша поглавице,
камо вјера? — Стигла те невјера!
Нијесмо ли вјеру учинили:
да ми дара нитко не дијели?
А сад сте се томе присјетили!
Кад си мучан и кад си невјеран,
море ћу ти дара поклонити
рад' хатара наше браће красне:

прва ћу ти дара поклонити -
на поклон ти вранац и ђевојка;
да је пута и правога суда,
ђевојка је мене поклоњена,
поклонио и отац и мајка,
поклонила оба брата њена;
ал' о томе нећу говорити,
већ ти хоћу дара поклонити,
и на коњу и сребро и злато,
и поклонит сивога сокола,
и на поклон сабља од појаса;
свега ћу ти дара поклонити,
већ ја не дам цигле до три марве;
не дам с главе тастове челенке,
са рамена коласте аздије,
и ја недам од злата кошуље,
хоћу носит мојој земљи дивној
нек пофала мојој браћи буде;
кунем ви се и богом и вјером,
не дам тако три комата дара!"
Кад зачуше кићени сватови,
те сватови једну ријеч кажу:
"Фала теби, војводо Милошу,
фала тебе, господско кољено,
кад си таки виђен међу браћом,
кад си виђен и кад си погодан".
Сви сватови једну ријеч кажу;
сватови се браћа погодише,
но имају непогодна друга,
а на коњу несретну ђевојку,
ђевојци је врло жао дара,
а највише од злата кошуље,
те привикну из бијела грла
по имену дијете Максима.
Препаде се Црнојевић Иво,
те Латинци снаси проговара:
"Снахо моја, Латинко ђевојко,
немој викат дијете Максима,
еле смо му жао учинили,
а Максим је хитар кавгација,
хоће, снахо, за.метнути кавгу
на весељу у сватове своје;
снахо моја, богом ти се кунем,
у Жабљаку пуна кула блага:
све ћу благо теби поклонити,
чин' од блага што је тебе драго!"
Ал' не слуша злосретна ђевојка,
викну једном, па га не довикну,
другом викну, доке га довикну;
Максим врана коња поврнуо,
ослушкује шта ће бесједити,
а ђевојка грдно проговори:
"О Максиме, немала те мајка!

шемишљика - врста
леске

јазија - слова на хартији

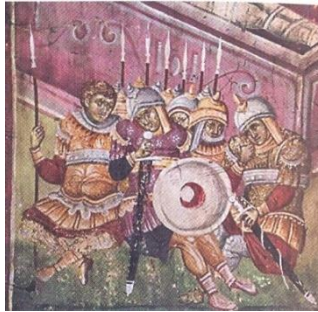
харати - пљачкати

пусник – проклетник

Мајка нема до тебе једнога,
а по данас ни тебе не било!
Од копља ти градили носила,
а од штита гробу поклопнице!
Црн ти образ на божем дивану,
како ти је данас на мегдану
са вашијем војводом Милошем;
зашто благо дадoste другоме!
А није ми ни тог жао блага,
нека носи, вода г' однијела!
Но ми жао од злата кошуље,
коју но сам плела три године
а са моје до три другарице,
док су моје очи искапале
све плетући од злата кошуљу;
мислила сам да љубим јунака
у кошуљи од самога злата
а ви данас дадoste другоме!
Но ме чу ли, ђувеглија Максо,
брже враћај са јабане благо!
Ако л' благо повратити нећеш
кунем ти се богом истинијем
напријед ти ни крочити нећу
но ћу добра коња окренути,
догнаћу га мору до обале,
па ћу ватит листак шемишљиков,
а моје ћу лице нагрдити,
док покапље крвца од образа,
по листу ћу писати јазију,
додаћу је сивоме соколу,
нека носи стару бабу моме,
нека купи сву латинску силу
нек ти хара бијела Жабљака
нек ти враћа жалост за срамо
Кад то зачу дијете Максиме,
то Максиму врло зајад било,
врана коња натраг приповрну
опаса га троструком канцијом
пуче кожа коњу по сапима,
а покапа крвца по копити,
но му љуто пусник поскочио,
по три копља у небо скочио,
по четири земље прескочио.
Не деси се доброга јунака,
да увати грдна злосретника,
но му сокак пољем учинише,
а нико се јаду не досјети,
порашта је коња повратио.
А кад виђе војвода Милоше,
грохотом се јунак насмијао:
"Фала богу, фала истиноме,
куд се оно Максим затрчао?"
А не види јаде изненада.

Кад допаде дијете Максиме,
на Милоша бојно копље пушти,
бојнијем га копљем ударио
по челенку међу очи црне;
на затиљак очи искочише,
мртав паде под коња дората;
Милош паде, а Максим допаде,
колико му крвце жедан бјеше,
ману сабљом, одс'јече му главу,
пак је вранцу баци у зобницу,
а ђевојку оте у ђевера,
пак побјеже на муштулук мајци.
Мили боже, на свем тебе фала,
да се коме онда придесити
и очима јаде прегледати,
каде паде красна поглавица,
а згледа се млога породица,
у јунаке крвца узаврела,
па се сташе даривати даром,
а њинијем даром немилијем:
из пушака црнијех крушака,
доке дуге пушке истурише,
док то поље магла притиснула
од хитрога праха и олова,
тад с' у тами мачи повадише,
те се њине мајке ојадише,
а сестрице у црно завише
а љубовце оставш' удовице,
а огрезну крвца до кољена,
а по крви један гази јунак,
јунак бјеше Црнојевић Иво,
црно њему срце довијека!
Крвцу гази, а богу се моли:
"Дај ми, боже, вјетар од плаш:
да раждене ову маглу клету,
да погледам и горе и доље
ко погибе, ко л' остаде данас"
Бог му даде - вјетар ударио
те разagna и разведри поље,
Иван гледа и горе и доље,
ал' не знаде ништа куд је горе
поломљени коњи и јунаци,
но по пољу крче рањеници.
Ја кад виђе Црнојевић Иво,
он преврће те лешеве мртве
и кржаве огледује главе,
све тражаше дијете Максима,
ал' га Иван наћи не могаше,
но он нађе сестрића Јована,
што је ђевер био код ђевојке,
што ујаку санак казивао
у Жабљаку јутру на походу.
Залуду га Иван находио,

муштулук - дар за
доносиоца добре вести

Детаљ фреске из манастира
Грачанице

находити се - тражећи
проналазити

хеџим (еџим) - лекар

зопца - зобница

устакнути - навући,
натаћи

Врата тврђаве у Бару,
XIV-XV век

Иницијал из Цетињског
псалтира (књига псалама)

у крви га познат не могаше,
мимо њега јунак пролазаше;
а виђе га Јован-капетане,
те ујаку Иву проговара:
"Мој ујаче, Црнојевић-Иво,
чим си ми се тако понесао:
или снахом, или сватовима,
ил' господским даром пријатељским,
те не питаш несретна сестрића,
јесу ли му ране досадиле?"
Виђе Иван, па сузе просипље,
из крви га мало исправио:
"Мој сестрићу, Јован-капетане
јесу л' твоје ране за видање,
да те носим у несрећан Жабљак,
да ти тражим од мора еџиме?"
А Јован му онда проговори.
"Прођи ме се, мој ујаче Иво!
Камо очи? - Њима негледао!
Овакве се ране не видају:
лијева је нога саломљена,
саломљена надвоје, натроје,
а десна је рука одсјечена,
одсјечена рука по рамену,
а по срцу сабље доватиле,
испале су црне цигарице".
Ја кад виђе Црнојевић. Иво,
брже пита сестрића својега:
"Мој сестрићу, док си у ријеч
како ђевер бјеше код ђевојке,
а допаде дијете Максиме,
е да виђе ђе погибе Максим?
И знаде ли шта би од ђевојке?" -
"Прођи ме се, мој ујаче Иво!
Није тебе Максим погинуо,
но кад дође на коњу помамну
те изгуби војводу Милоша,
пак ђевојку оте од ђевера,
он побјеже ка несрећној мајци".
То изусти, лаку пусти душу.
Побаци га Црнојевић Иван,
а похита у бидели Жабљак.
Ја кад дође пред градску капију,
а пред градом копље побизијено,
а за копље вранац коњиц свезан,
ситна му је зопца устакнута,
пред њим сједи дијете Максиме,
на кољену ситну књигу пише
своме тасту дужду од Млетака,
а двори га злосретна ђевојка;
на мезиле књигу оправио:
"О мој тасте, дужде од Млетака,
купи војску, сву латинску земљу,

те ми харај бијела Жабљака,
и ти води милу твоју шћеру
ни љубљену, ни омиловану -
мене прође моја госпоштина,
и држава моја краљевина;
хоћу бјежат преко земље дуге,
хоћу бјежат цару у Стамбола,
како дођем, хоћу с' потурчити".
Зло се зачу по свој земљи њиној
кад зачуже ти Обреновићи,
зачу нетко Обреновић Јован,
мио братац војводе Милоша,
нешто мисли, па на једно смисли,
брже коња свога доватио,
седла коња што га љепше може,
опасује што га тврђе може,
пак се коњу фати на рамена,
халали се и опрости јунак,
каже роду, каже браћи својој:
"Хоћу, браћо, и ја у Стамбола,
одох, браћо, браћу да сачувам,
ко дорасте у тој земљи нашој.
Тамо оде крвничко кољено,
он ће дворит цара у Стамболу,
издвориће какву војску силну,
те ће земљу нашу погазити.
Браћо моја и пак породице,
док чујете мене у животу,
у животу, у Стамболу билу,
немојте се, ђецо, препанути;
он не смије војску подигнути:
он ће на вас, а ја ћу на њега".
Тако рече, па у Стамбол оде.

кољено - порекло, род,
народ

зијамет - војнички феуд с
великим дохотком

пашалук - већа област
којом управља паша

туг - врста заставе од
коњског репа на копљу која
се носи пред пашама када
иду у бој или када путују

везир - министар

суторина - мрак,
тмина, тама

Каде био близу до Стамбола,
у путу се оба пристигоше,
те пред цара иду упоредо,
а цар знаде ко су и како су,
па их царе једва дочекао,
дочекао, оба потурчио,
и турска им имена нађео:
Јовану су име нађенули -
Мамут-беже Обренбеговићу;
а Максиму име нађедоше -
Скендер-беже Иванбеговићу.
Дворе цара за девет година,
издворише девет зијамета,
свијех девет даше за пашалук,
цар им даде бијеле тугове
и везирство на те земље двије
без промјене вазда довијека:
Мамут-бегу Обренбеговићу
даде земљу равна Дукађина,
ђено роди изобила вина,
доста вина, више урметина,
доста има бијеле вшенице,
красну земљу, што је љепше нема;
а он даде сину Иванову -
грдну земљу Скадар на Бојани,
а у коме никад ништа нема,
но се легу жабе и биволи,
и имаше соли суторине.
Како таде, тако и данаске,
нијесу се нигда умирили,
нити могу крвцу да умире
но и данас ту просипљу крвцу.

Народни певач:
Старац Милија

Вукова збирка
јуначких песама,
II, 89

